

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
Aluehallitus

Lausunto 17.2.2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025–2029. VN/20544/2024

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025–2029.

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025–2029

Pirkanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025–2029.

Taustaa

Hyvinvointialueiden valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta. Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Valtakunnallisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 31 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 15 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvitykset sekä mahdolliset muut väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevat seurantatiedot.

Tavoitteet ohjaavat hyvinvointialueiden järjestämistehtävien valtakunnallista ja hyvinvointialuekohtaista kehittämistä ja ne muodostavat perustan valtion ohjaukselle. Hyvinvointialueen on otettava tavoitteet huomioon hyvinvointialuestrategian ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategian valmistelussa sekä pelastustoimen palvelutason määrittelyssä.

Valtioneuvosto tulee asettamaan valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden tehtävien järjestämiselle vuosille 2025–2029. Tavoitteita on valmisteltu valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön yhteistyönä valmisteluryhmässä, jonka tuottamasta luonnosversiosta pyydetään lausuntoanne.

Valmisteluryhmän esityksenä on, että tavoitteet muodostuisivat hyvinvointialueiden toimintaa koskevista tavoitteista ja toimintaedellytyksiä koskevista tavoitteista.

Toimintaa koskevat tavoitteet kuvaisivat tavoiteltuja lopputuloksia, jotka koskevat (i) väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, (ii) yhdenvertaisia palveluja, sekä (iii) taloudellista kestävyyttä. Kaikessa hyvinvointialueiden toiminnassa, johtamisessa ja ohjauksessa tulee painottaa (iv) vaikuttavuusperustaisuutta. Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet kuvaavat tavoiteltujen lopputulosten saavuttamisen edellytyksiä, joita ovat (i) hyvinvoiva ja riittävä henkilöstö, (ii) laadukas tieto, ja (iii) toimiva yhteistyö.

Pyydämme lausumaan tavoitteista ja myös mittareista, jotka on esitetty asiakirjan liitteessä. Pyydämme samalla tuomaan esille, jos käytössänne on tavoitteita koskevia hyviksi havaittuja muita mittareita.

Lausunto

Yleiset huomiot

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että valtiovarainministeriö, sosiaaliministeriö ja sisäministeriö toimivat yhtenä kokonaisuutena ja valmistelevat yhdenvertaiset tavoitteet ja mittarit sekä sosiaali- ja terveydenhuollolle ja pelastustoimelle. Nyt ensimmäisen kerran kaikille hyvinvointialueen palveluille on samoja tavoitteita, joka selkeyttää hyvinvointialuiden valtion ohjausta.

Tavoitteet

Luonnosesityksen tavoitekokonaisuus on hyvä, selkeä ja kattaa olennaiset teemat. Niissä on myös nähtävissä jatkuvuutta edellisiin valtakunnallisiin tavoitteisiin. Toimintaa koskevissa tavoitteissa vaikuttavuuden nostamisen keskiöön ja muut strategiset tavoitteet kuten väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus, yhdenvertaiset palvelut ja taloudellinen kestävyys näkyvät vahvasti myös Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiassa. Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet henkilöstö, tieto ja yhteistyö ovat myös meillä nykyisessä strategiassa sisällä.

Kuitenkin asukas- ja asiakasnäkökulma olisi tärkeä näkyä myös valtakunnallisissa tavoitteissa ja sitä olisi tarpeen vahvistaa. Väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus on keskeisin tavoite asukasnäkökulmasta ja olisi luontainen kokonaisuus sille. Tärkeä osa väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta on asiakkaiden ja asukkaiden luottamus.

Taulukossa 1. tavoitteiden tiivistelmät, ensimmäiset kolme tavoitetta ovat enemmänkin yleistä ohjausta eivät sovellu strategisiksi tavoitteiksi. Ne myös sisältyvät edellä mainittuihin toiminnan ja toimintaedellytysten tavoitteisiin ja niitä ei ole tarpeen toistaa.

Mittarit

Liiteosassa esitellyt tavoitteiden seurantamittarit vaativat vielä täsmentämistä. Mittareita on hyvin paljon ja niitä olisi tarpeen priorisoida. Valtaosa mittareista olisi hyvä olla yhteisiä mittareita ja palvelukohtaisia vähemmän. Mittareiden tulisi olla sellaisia joihin hyvinvointialue voi itse vaikuttaa tai jotka ovat alueellisesti toteutettavissa. Mikäli mahdollista, kansallisessa ohjauksessa käytettävien mittareiden olisi hyvä olla sellaisia, joiden tiedot saadaan kansallisista tietolähteistä. Hyvinvointialueiden itse tuottama tieto ei välttämättä ole vertailukelpoista.

Kokonaisuutta olisi hyvä tasapainottaa eri palveluiden välillä. Erityisesti sosiaalipalveluita koskevia mittareita on huomattavan vähän, pelastustoimintaa koskevia mittareita taas todella kattavasti. Pelastustoimea koskevien tavoitteiden seurantamittarit ovat hyvin tarkalla tasolla. Strategisten tavoitteiden seurannassa, mittaaminen hyvin tarkalla tasolla ei ole tarkoituksenmukaista.

Mittareiden määritysten tulisi olla tarkkoja niin ettei tulkinnanvaraisuutta synny (esim. mittari 33 pelastustoiminnan suorituskyky), eikä vastaukseksi käy pelkästään kyllä tai ei.

Osa mittareista on sellaisia, etteivät ne suoraan kuvaa hyvinvointialueiden vaikutuspiirissä olevia asioita, esim. taloudellista kestävyyttä kuvaava mittari 40, Suomen tulojakauman alimman ja ylimmän tulokymmenyksen tulojen keskiarvot sekä mittari 39 Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä

olevien henkilöiden osuus iän ja sukupuolen mukaan. Näihin asioihin hyvinvointialueilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa.

Ostopalvelujen käyttö näkyy ainoastaan osana henkilöstömittareita, mittari 60 Ostopalvelujen käyttö suhteessa henkilöstökulut. Tavoite mittarin taustalla osana henkilöstötavoitetta, ei aukea selvästi. Ostopalveluita olisi hyvä seurata myös erikseen osana hyvinvointialueiden kokonaiskustannuksia. Henkilöstömittareissa (56–58) on käytetty väestöpohjaa henkilöstön määrän suhteutuksissa. Mittaustapa on uusi ja siitä ei ole kokemusta erityisesti ikärakenteen ja sairauspoissaolojen kuvaamisessa. Tavoite mittarin muotoilun taustalla ei aukea selvästi. Olisi tärkeää, että se mitä mittareilla tavoitellaan, olisi kuvattuna tavoitteiden kuvausosioon.

Työhyvinvointia olisi tärkeä seurata koko hyvinvointialueen henkilöstön osalta, ei ainoastaan pelastustoimen henkilöstön osalta.

Ikäihmisten palvelut eivät näy suoraan mittareissa.

Väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus tavoitteen seurantaan olisi tarpeen lisätä turvallisuuteen liittyvä mittari. Nyt kokonaisuuden osalta mittareissa vain varautuminen. Lisäksi Väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus tavoitteen seurantaan olisi tärkeä yhdistää asukkaiden luottamusta kuvaava mittari, vaikka sen seurantaan ei ole vielä yhtenäistä seurantatietoa hyvinvointialuetasolla.

Pelastustoimen mittareissa olisi hyvä huomioida päällekkäisyys palvelutasopäätöksen valmistelussa edellytettyjen toimien osalta kuten toimintaympäristöanalyysin toteuttaminen (mittari 71). Pelastustoimi odottaa kansallista ohjeistusta omavalvontasuunnitelmien laatimiseen (vrt. sote-toimiala ja Valviran määräys). Osa mittariluonnoksista olisi siirrettävissä kansallisesti seurattavaan omavalvontasuunnitelman mittaristoon.

Vaihtoehtoisia mittareita

Ikäihmisten palvelut puuttuvat mittareista kokonaan. Saatavuuden mittaamiseen voisi lisätä esimerkiksi mittarin: Odotusaika ikääntyneiden ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on alle 3 kk.

Henkilöstömittareissa olisi hyvä hyödyntää KT:n linjaamia mittarisuosituksia kunnille henkilöstöraportointiin (v.2022) [Suositus henkilöstökertomuksen laadintaan | Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT](#). Suosituksissa on määritelty yhteiset laskentatavat mm. sairauspoissaoloille ja henkilöstön lähtövaihtuvuudelle.

Ostopalveluita voisi seurata myös osuutena toimintakuluista.

Turvallisuutta kuvaavaksi mittariksi voisi lisätä esim. mittarin asukkaiden turvallisuuden kokemisesta "Koen elämäni turvalliseksi" (SM Sentimentti).

Luottamuksen seurannan mittarin kehittäminen hyvinvointialueetasolle. Esimerkiksi Kansalaispulssin "kuinka paljon henkilökohtaisesti luotat seuraaviin tahoihin: terveydenhuoltojärjestelmä" mittarin seuraaminen jatkossa hyvinvointialueetasolla sekä laajentaminen sosiaalihuoltoon ja pelastustoimeen.

Yhteenveto

Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa vahvasti yhteisiä sosiaali- ja terveystalveluiden ja pelastustoimen valtakunnallisia strategisia tavoitteita hyvinvointialueille. Se selkeyttää hyvinvointialueiden näkökulmasta ohjausta kokonaisuutena.

Esitysluonnoksen tavoitekokonaisuus ja sen toimintaa ja toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet ovat hyviä. Palvelukohtaisissa mittareissa olisi vielä priorisoinnin ja täsmentämisen varaa.

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää välttämättömänä, että mittareiden sisältöjä vielä arvioidaan ja suositaan mittareita, joissa tieto on saatavilla kansallisista lähteistä.